JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 26.10.2026 nr 2-3/15-621

Meie 13.11.2026 nr 9-2/7770-2

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele
(KK 621)

Austatud Riigikogu esimees

Riigikogu liige Züleyxa Izmailova esitas 26.10.2026 justiits- ja digiministrile vastamiseks seitse küsimust seoses lastevastaste seksuaalkuritegude regulatsiooni muutmise ja ohvrite kaitsega. Lisame allpool vastused esitatud küsimustele.

1. Aastatel 2023–2025 mõisteti alaealiste vastastes seksuaalkuritegudes süüdi 231 isikut, kuid reaalne vangistus määrati vaid 51 isikule (22%). Valdav osa süüdimõistetutest (161 isikut) pääses täielikult tingimisi karistusega (kontaktsetes kuritegudes mõisteti reaalne vangistus 24% ja mittekontaktsetes 18% juhtudest). Miks määratakse faktilises karistuspraktikas reaalne vangistus nii vähestele seksuaalkurjategijatele, kuigi seaduses sätestatud raamistik võimaldab oluliselt rangemaid karistusi? Miks pidasite oma varasemas vastuses minu kirjalikule küsimusele piisavaks pelgalt kehtiva karistusraamistiku kirjeldamist, esitamata sisulist analüüsi karistuste kerguse põhjuste kohta? Kas ministeeriumi hinnangul on selline karistuspraktika adekvaatne ning ohvrite kaitset tagav?

Esmalt, tingimisi vangistus on samuti vangistus – see ei ole karistusest pääsemine.

Teiseks, karistust mõistab Eestis kohus, seda ei tee ministeerium. Karistuse liigi ja raskuse määrab kohus iga kohtuasja asjaolude põhjal. Iga seksuaalkuriteo juhtum on erinev ning kohus on oma otsustes sõltumatu. Kohus peab arvestama isiku süüd, teo raskust ja tagajärgi, kahju suurust, toimepanija vanust ja arusaamisvõimet, toimepanija ja kannatanu vahelist võimalikku sõltuvussuhet, teo korduvust, kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid ning karistuse eri- ja üldpreventiivset eesmärki (KarS §-d 56–58). Vangistust võib mõista juhul, kui karistuse eesmärke ei ole võimalik saavutada kergema karistusega (KarS § 56 lg 2). Justiits- ja digiministeeriumil puudub info, kuidas kohus ühe või teise karistusotsuseni jõudis.

Teatud juhtudel on vägistamisjuhtumite (KarS § 141) puhul kohaldatud karistust alla karistuse alammäära (KarS § 61). Prokuratuuri andmetel on seda tehtud näiteks juhtudel, kus toimepanijad olid noored või piiratud arusaamisvõimega inimesed. Kohtud otsustasid erandlikel asjaoludel anda neile süüdimõistetutele võimaluse vabadusse jääda. Varasemas vastuses esitatud statistika karistuspraktika kohta tõi välja erinevate karistuste ulatuse. Selgitusena saab lisada, et käitumiskontrolli kohaldamise korral allub inimene kriminaalhooldaja järelevalvele ning peab täitma kohtu määratud kontrollnõudeid ja kohustusi. Nende rikkumine või uue kuriteo toimepanemine võib kaasa tuua vangistuse täitmisele pööramise. Tingimisi vangistuse andmed näitavad, et suures osas mõistetakse tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga. Ka tingimisi vangistus on karistus.

Kui toimepanija ei ole varasemalt seksuaalkuriteo eest karistatud, siis kohus saab seda arvestada. Justiitsministeeriumi 2020. aasta analüüsi kohaselt oli 2019. aastal lastevastastes seksuaalkuritegudes süüdimõistetutest varem seksuaalkuriteo eest karistatud 10%.

Õiguskirjandus[1] näitab, et retsidiivsusriski vähendab sotsiaalse toe olemasolu, toimetulekuoskuste toetamine ning motivatsioon muutuseks. Seega on oluline sotsiaalprogrammide läbimine, kindel elu- ja töökoht vabaduses, lähedaste toetus jms tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise toetamiseks. Ohvrite kaitset toetavad ka toimepanija riskihindamine, tõhus käitumiskontroll, ravi ja muud korduvkuritegevust vähendavad sekkumised, lähenemiskeelu kohaldamine, lastega töötamise piirang (LKS § 20) ning kannatanule vajaliku abi tagamine. Need meetmed ei asenda teo raskusele vastavat karistust, vaid peavad toimima koos sellega.

2. Ehkki seadusandja on loonud võimaluse kohaldada seksuaalkurjategijatele medikamentoosset hormoonravi ehk keemilist kastreerimist (kompleksravi), siis rakendatakse seda tegelikkuses äärmiselt vähe – vaid mõnel aastal 1–2 isikule või üldse mitte. Miks määratakse kompleksravi tegelikkuses nii vähestele kurjategijatele? Mida täpselt on ministeerium teinud ja milliseid täiendavaid tegevusi planeeritakse, et kompleksravi kohaldamise hulk ning kättesaadavus suureneksid? Kas kaalutakse nõusoleku piirangute, meditsiiniliste eelduste või ravi kohaldamise tingimuste muutmist?

Kompleksravi ei ole üldine lisakaristus, mida tuleks kohaldada kõigile seksuaalkuriteos süüdimõistetutele. Tegemist on ravimeetmega, mille sobivus sõltub inimese terviseseisundist, seksuaalkäitumise häirest, korduvkuritegevuse riskist, ravivajadusest ja valmisolekust ravis osaleda. Karistusseadustiku järgi on kompleksravi vangistuse osaline asendus (KarS § 69²). Medikamentoosne ravi moodustab vajaduse korral ühe osa laiemast ravist koos psühhoterapeutiliste ja psühhosotsiaalsete sekkumistega. Testosterooni taset langetav hormoonravi võib teatud kõrge riskiga seksuaalkurjategijate puhul olla kompleksravi oluline osa, kuid teaduskirjanduse[2] põhjal ei sobi see kõigile seksuaalkuriteo toime pannud inimestele. Keskne küsimus on see, kas kuritegelikku seksuaalkäitumist juhib ravile alluv tugev seksuaalne tung või parafiilne häire.

Kompleksravi vähest kohaldamist selgitavad eelkõige seaduses sätestatud eeldused. Ravi sobib piiratud sihtrühmale ning selle eelduseks on meditsiiniline hinnang. Samuti tuleb arvestada, et ravimravi riivab tugevalt inimese kehalist puutumatust ja enesemääramisõigust. Seetõttu ei saa ravimeedet võrdsustada karistusega ega kohaldada automaatselt üksnes süüteo liigi põhjal. Kohus võib vangistuse raviga asendada, kui isikule mõistetakse kuuekuuline kuni kaheaastane vangistus teo eest, mille ta on toime pannud ravitava või kontrollitava psüühikahäire tõttu. Kompleksravi puhul on lubatud üksnes vangistuse osaline asendamine ning ravi saab kohaldada täisealisele isikule, kes on kuriteo toime pannud seksuaalsuunitluse häire tõttu, tema nõusolekul (KarS § 69²). Pikema vangistuse saanud isikutele saab kompleksravi kohaldada üksnes tingimisi ennetähtaegse vabastamise tingimusena (KarS § 76). Seega on kohtuotsusega kompleksravi määramise võimalus piiratud just raskemate kuritegude puhul, kus mõistetav vangistus ületab kahte aastat.

Kompleksravi vajalikkust ja sobivust tuleb hinnata individuaalselt. Ministeeriumi eesmärk ei ole suurendada ravi kohaldamise arvu iseseisva statistilise eesmärgina, vaid tagada, et ravi oleks kõigile selleks sobivatele ja seda vajavatele inimestele tegelikult kättesaadav ning et ravi määramise ja läbiviimise korraldus toimiks. Selleks tuleb analüüsida kogu raviteekonda alates ravivajaduse

[1] Veem, M., Hirsnik. E., Kompus, T., Märgi, M.-L. (2025). Kas siseveendumus või statistiline regressioon? Retsidiivsusriski tõenduspõhine hindamine kriminaalmenetluses. Juridica 2025/10-11.
Mathlin, G., Freestone, M. & Jones, H. Factors associated with successful reintegration for male offenders: a systematic narrative review with implicit causal model. *J Exp Criminol* 20, 541–580 (2024). https://doi.org/10.1007/s11292-022-09547-5

[2] Sauter, J. jt (2024). The impact of testosterone-lowering medication on recidivism in individuals convicted of sexual offenses. *Dialogues in Clinical Neuroscience, 26*(1), 28–37. DOI 10.1080/19585969.2024.2359923. Uuring toetab TLM-i võimalikku tõhusust eeskätt kõrge riskiga seksuaalkurjategijate puhul. Veebis kättesaadav: The impact of testosterone-lowering medication on recidivism in individuals convicted of sexual offe;
Baltodano-Calle, M. J., Onton-Díaz, M. & Gonzales, G. F. (2022). Androgens, brain and androgen deprivation therapy in paraphilic disorders: A narrative review. *Andrologia, 54*(10), e14561. DOI 10.1111/and.14561. Ülevaade käsitleb ravi toimemehhanismi, kasu, riske ja tõendusbaasi piiranguid. Veebis kättesaadav: Androgens, brain and androgen deprivation therapy in paraphilic disorders: A narrative review - PubMed;
Páv, M., Sebalo, I., Brichcín, S. & Perkins, D. (2025; veebis 2023). Outcome Evaluation of a Treatment Program for Men with Paraphilic Disorders Convicted of Sexual Offenses: 10-Year Community Follow-up. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 69*, 1370–1386. DOI 10.1177/0306624X231165416. Uuring käsitleb psühholoogilise ja farmakoloogilise ravi kombineerimist parafiilsete häiretega seksuaalkurjategijatel. Veebis kättesaadav: Outcome Evaluation of a Treatment Program for Men with Paraphilic Disorders Convicted of Sexual Offenses: 10-Year Community Follow-up - PubMed.

tuvastamisest ja meditsiinilise hinnangu saamisest kuni ravi rahastamise, teenuseosutaja, järelravi ja kriminaalhooldusega koostööni. Kompleksravi ettevalmistamise, täitmise ja järelevalve korra kehtestab justiits- ja digiminister (justiitsministri 31.05.2013 määrus nr 22), kuid ravi meditsiiniline korraldus ja ravimravi rahastamise andmed kuuluvad eeskätt tervisevaldkonna pädevusse. Kompleksravi kohaldamisel ei saa loobuda patsiendi nõusoleku põhimõttest ega muuta meditsiinilisi eeldusi viisil, mis võimaldaks ravi kohaldada ilma meditsiinilise näidustuseta.

3. Kui palju kulub riigi raha keskmiselt ühe seksuaalkurjategija (sh pedofiili) "rehabiliteerimisele", psühhosotsiaalsetele sekkumistele, kriminaalhooldusele ning karistusjärgsele käitumiskontrollile? Kas ühe isiku raviks, rehabilitatsiooniks ja järelevalveks tehtavatele kulutustele on kehtestatud ülempiir?

Olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik esitada ühe seksuaalkuriteos süüdimõistetud isiku rehabiliteerimise, ravi, sekkumiste ja järelevalve ühtset keskmist kogukulu. Neid tegevusi rahastatakse eri asutuste eelarvetest ning kulusid ei arvestata süüteoliikide ja sihtrühmade kaupa selliselt, et ühe inimese kohta oleks võimalik tuua välja terviklik summa.

Vanglateenistuse psühhosotsiaalsed sekkumised ei ole eraldi eelarvereaga teenus. Sekkumiste läbiviimine kuulub vanglateenistuse sotsiaaltöötajate ja psühholoogide tööülesannete hulka. Sekkumisi viivad läbi vanglateenistuse enda töötajad vanglateenistuse ruumides ning nende kulu sisaldub eelkõige töötajate tööjõu- ja asutuse üldkuludes. Valdav osa sotsiaaltöötajate tööajast kulub sekkumiste läbiviimisele. Seetõttu ei ole võimalik eristada ühe seksuaalkuriteos süüdimõistetud inimese sekkumise täpset maksumust.

Samuti ei eristata kriminaalhoolduse kulusid toimepandud kuriteo liigi järgi. Vanglateenistuse andmetel on kriminaalhoolduse keskmine eelarveline maht ühe kriminaalhooldusaluse kohta üle kahesaja euro kuus. Tegemist on kõigi kriminaalhooldusaluste üldise keskmise näitajaga, mitte konkreetselt seksuaalkuriteos süüdimõistetud inimese kriminaalhoolduse maksumusega. Sama näitaja hõlmab ka karistusjärgse käitumiskontrolli korraldamiseks kasutatavat kriminaalhooldusressurssi, kuid karistusjärgse käitumiskontrolli kulu ei ole sellest eraldi välja toodud.

Konkreetse inimese puhul sõltub tegelik kulu tema riskitasemest ja vajadustest, kriminaalhoolduse või käitumiskontrolli kestusest ja intensiivsusest, kohaldatud kontrollnõuetest ja lisakohustustest, vajalike sekkumiste mahust ning tervishoiuteenuste kasutamisest. Psühhiaatrilise ravi, ravimravi ja muude tervishoiuteenuste kulud kajastuvad üldistes tervishoiusüsteemi andmetes. Neid ei ole võimalik vanglateenistuse üldiste kuludega kokku liita ilma eri asutuste andmete täiendava analüüsita. Ühe isiku ravile, rehabilitatsioonile, sekkumistele ja järelevalvele ei ole kehtestatud üldist rahalist ülempiiri. Meetmete ulatus määratakse inimese riskidest, ravivajadusest ning seaduses sätestatud alustest lähtudes. Vajalikku ravi, sekkumist või järelevalvet ei lõpetata üksnes seetõttu, et inimese puhul oleks saavutatud ette kindlaks määratud kulupiir.

4. Kui palju isikuid pöördub igal aastal ise vabatahtlikult nõustamisteenusele pedofiilsete mõtete või käitumise kontrolli kaotamise tõttu? Kuidas analüüsitakse ja jälgitakse vabatahtliku ennetuse tulemuslikkust uute kuritegude ärahoidmist silmas pidades?

Viljandi Haigla pakub nõustamist täiskasvanutele, kes tunnevad muret oma seksuaalsete mõtete või käitumise pärast või kes on kaotanud kontrolli oma seksuaalkäitumise üle. Abi võib hõlmata psühholoogilist ja psühhiaatrilist nõustamist ning vajaduse korral ravimravi. Ravikindlustatud inimesele on ravi tasuta. Teavet abi saamise võimaluste kohta leiab ka Eesti Seksuaaltervise Liidu veebilehelt www.piirid.ee.

Teenusele vabatahtlikult pöördujate kohta kogutavad andmed ei võimalda kõigil juhtudel eristada inimesi üksnes pedofiilsete mõtete alusel. Teenusele võidakse pöörduda eri seksuaalkäitumisega seotud probleemide tõttu ning abi otsimine ei tähenda iseenesest, et inimene oleks kuriteo toime pannud. Ka politsei soovitab inimestel Viljandi Haiglasse nõustamisele pöörduda, kuid see ei ole kohustuslik. Otsest statistikat vabatahtlikult pöördujate kohta haigla eraldi ei kogu. Vabatahtliku ennetuse eesmärk on võimaldada inimesel abi saada enne kuriteo toimepanemist või enne probleemse käitumise süvenemist. Ennetuse tulemuslikkust saab hinnata muu hulgas teenusele pöördumiste, ravi alustamise ja katkestamise, ravi kestuse, riskitegurite muutumise ning korduvate pöördumiste kaudu. Samas on uute kuritegude ärahoidmise otsest mõju keeruline mõõta, sest vabatahtlikult abi otsinud

inimeste isikuandmed ei ole seotud karistus- ja menetlusandmetega. Samuti ei ole võimalik otseselt mõõta kuritegu, mis tänu sekkumisele jäi toime panemata. Siiski on varajase pöördumise soodustamine oluline just seetõttu, et inimene julgeks abi otsida enne, kui tema mõtted või käitumine viivad teisele inimesele kahju tekitamiseni.

5. Möönsite oma vastuses minu kirjalikule küsimusele, et valitsus pole kinnitanud eraldi ajakava ega ressursiplaani eelnõus käsitletud muudatuste rakendamiseks. Kuidas kavatseb ministeerium tagada seadusemuudatuste tegeliku ja tõhusa rakendamise ilma sisulise finants- ja ressursiplaanita? Väljatöötamiskavatsuses oli ühe alternatiivina laual ka lastevastaste seksuaalkuritegude täielik aegumatus. Miks otsustati täielikust aegumatusest loobuda ja valida kontaktsete kuritegude puhul 32-aastane ning mittekontaktsete puhul 20-aastane piir? Millal täpselt esitatakse vastav eelnõu Riigikogule menetlemiseks?

Eelnõu rakendamiseks ei ole koostatud eraldi ressursiplaani põhjusel, et aegumistähtaegade pikendamine ei too kohe kaasa menetluskoormuse muudatusi. Pikema aegumistähtaja mõju õiguskaitseasutustele avaldub järk-järgult ning võib muutuda statistiliselt märgatavaks alles aastate või aastakümnete pärast, kui pärast muudatuse jõustumist toime pandud kuritegude kohta esitatakse teateid senisest pikema aja möödudes. Riigikohtu praktika kohaselt kohaldatakse aegumise üle otsustamisel isikule kõige soodsamat redaktsiooni (RKKKo 1-17-4243, p 11), mistõttu pikemad tähtajad ei kohaldu enne seaduse jõustumist toime pandud kuritegudele.

See ei tähenda, et rakendamise ressursivajadust ei hinnata. Eelnõu mõjude hindamisel arvestatakse politsei, prokuratuuri, kohtute, ekspertiisiasutuste, ohvriabi ja lastemajade töökoormust. Ressursivajadust hinnatakse tegeliku menetluskoormuse ja teenuste kasutamise põhjal tavapärase eelarveplaneerimise käigus. Kui muudatuse rakendamine toob kaasa täiendava püsiva töökoormuse, esitavad asjaomased ministeeriumid selle katmiseks eelarvetaotlused koos vastavate andmete ja põhjendustega.

Lastevastaste seksuaalkuritegude täielik aegumatus oli väljatöötamiskavatsuses üks kaalutud alternatiiv. Aegumistähtajad kehtestatakse seadusandja kriminaalpoliitilise kaalutlusena. Kuriteo aegumatus on Eesti karistusõiguses erandlik ning seotud eelkõige kõige raskemate rahvusvaheliste kuritegude ja eluaegse vangistusega karistatavate süütegudega (KarS § 81 lg 2). Õigushüvede konkurentsis peetakse õigust elule kõige olulisemaks põhiõiguseks[3], sh olulisemaks õigusest kehalisele puutumatusele, mistõttu seni aegumatuks tunnistatud kuritegudest enamik on suunatud inimelu vastu. Aegumatud on ka korduv vägistamine ja tahtevastase sugulise iseloomuga tegu, kuivõrd nende toimepanemise eest saab mõista eluaegse vangistuse (KarS § 141 lg 2¹ ja § 141¹ lg 3). Kõigi lastevastaste seksuaalkuritegude aegumatuks muutmine hõlmaks aga väga erineva raskusastmega kuritegusid. Samuti ei kõrvalda aegumatus aastakümnete möödumisega kaasnevaid tõendamisraskusi. Väga pika aja möödumisel võib küll säilida õigus menetlust alustada, kuid menetluse läbiviimine ja ausa kohtumenetluse tagamine võivad tõendite kadumise ohu tõttu osutuda keeruliseks. Kriminaalmenetluses tõlgendatakse kõrvaldamata kahtlused süüdistatava kasuks (KrMS § 7 lg 3), mistõttu ei pruugi aegumatus kannatanule tingimata kaasa tuua oodatud tulemust.

Seetõttu valiti lahendus, mis pikendab kannatanu tegelikku võimalust kuriteost teatada ja õiguskaitset saada, kuid säilitab proportsionaalse eristuse kontaktsete ja mittekontaktsete kuritegude vahel. Eelnõu ettevalmistamisel analüüsiti rahvusvahelisi soovitusi, teiste riikide praktikat, Eesti karistusõiguse süsteemi ja põhimõtteid ning väljatöötamiskavatsusele esitatud tagasisidet. Kõige raskemate ja kontaktsete lastevastaste seksuaalkuritegude 32-aastane aegumistähtaeg lähtub muu hulgas ka diskussioonidest Euroopa Liidu tasandil, sh Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee soovitusest (resolutsioon 2330 (2020), p 6.1.4), mille kohaselt ei peaks aegumistähtaeg olema lühem kui 30 aastat pärast kannatanu täisealiseks saamist. 20-aastase aegumistähtaja valikul (mittekontaktsete seksuaalkuritegude puhul) on muu hulgas arvestatud uuringu tulemustega, mille kohaselt teatatakse enda suhtes alaealisena toime pandud seksuaalkuriteost keskmiselt 17–21 aasta möödudes.[4] Kehtiva KarS § 81 lg 7 p 3 kohaselt peatub seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo aegumine noorema kui 18-aastase kannatanu puhul kuni tema täisealiseks saamiseni, kui kriminaalmenetluse ajend ei

[3] Roosma, P. Põhiseaduse § 16 kommentaar, komm 1. – Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 5., täiend. vlj. Tartu: sihtasutus Iuridicum 2020.

[4] Halvorsen, J. E., Tvedt Solberg, E., Hjelen Stige, S. (2020). To say it out loud is to kill your own childhood. – An exploration of the first person perspective of barriers to disclosing child sexual abuse. Children and Youth Services Review Vol. 113. DOI:10.1016/j.childyouth.2020.104999

ilmnenud varem. Seega oleks kannatanul aega nendest kuritegudest teatamiseks 32 või 20 aastat pärast täisealiseks saamist, sõltuvalt konkreetse seksuaalkuriteo tüübist (kontaktne/mittekontaktne).

Varasemas vastuses märkisime, et eelnõu on kavas saata valitsusele oktoobris. Eelnõu esitati 19.10.2026 Vabariigi Valitsuse istungile. Vabariigi Valitsus kiitis eelnõu heaks ning 27.10.2026 võeti see Riigikogu menetlusse[5].

6. Tõdesite vastuses minu kirjalikule küsimusele, et aastakümnete taguste juhtumite puhul on tõendite ja tunnistajate leidmine keeruline ning eelnõuga selles osas täiendavaid uurimismeetmeid ega vahendeid ette nähtud ei ole. Kuidas tagatakse õiguskaitseasutuste tegelik uurimisvõimekus ja menetluste kvaliteet 32-aastase aegumistähtaja tingimustes, kui menetlejate aja- ja uurimisressurssi ning ekspertiisivõimekust ei suurendata?

Aegumistähtaja pikendamine ei muuda tõendamisstandardit ega vabasta menetlejat kohustusest koguda tõendeid terviklikult ja erapooletult. Samuti ei tähenda pikem aegumistähtaeg, et aastakümnete eest toime pandud kuritegu oleks alati võimalik tõendada. Eelnõu eesmärk on vältida olukorda, kus menetlus jääb alustamata üksnes aegumistähtaja möödumise tõttu ajal, mil kannatanu ei olnud trauma, sõltuvussuhte, hirmu või muude asjaolude tõttu veel valmis juhtunust teatama.

Vanemate juhtumite uurimine ei alga õiguskaitseasutuste jaoks eelnõu jõustumisega, sest selliseid juhtumeid menetletakse ka praegu. Nendes asjades võivad tõenditeks olla kannatanu ja tunnistajate ütlused, säilinud dokumendid, varasemad pöördumised, suhtlusandmed, digitaalsed jäljed, fotod ja muud konkreetses asjas kättesaadavad tõendid. Ekspertiisi tegemise võimalikkus sõltub juhtumi asjaoludest ja säilinud materjalist ning on vanemate juhtumite puhul üldjuhul piiratum.

Pikem aegumistähtaeg annab kannatanule menetluse algatamise võimaluse, kuid iga asja menetluslikku perspektiivi tuleb hinnata juhtumipõhiselt. Kui tõendeid ei ole võimalik koguda määral, mis võimaldaks isiku süüd kohtus tõendada, ei saa isikut süüdi mõista. See on õigusriigi ja ausa kohtumenetluse vältimatu nõue.

Kuivõrd aegumistähtaja pikendamise mõju töökoormusele avaldub järk-järgult, ei ole võimalik määrata ühekordset täpset lisavajadust uurijate, prokuröride või ekspertide järele. Justiits- ja Digiministeerium jälgib koostöös Siseministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti ning Prokuratuuriga pärast muudatuse jõustumist õiguskaitseasutuste töökoormust, ekspertiisivajadust ja menetluste kestust. Kui andmed näitavad, et vanemate juhtumite arv ja nendega seotud töökoormus kasvavad, tuleb sellele reageerida töökorralduslike meetmete, täienduskoolituse ja vajaduse korral lisaressursiga.

7. Teie vastusest minu kirjalikule küsimusele nähtub, et uurijatele, prokuröridele ja kohtunikele ei ole kehtestatud ühtegi kohustuslikku trauma- ja lapsesõbraliku menetluse koolitust ning ressurssi täiendkoolitusteks napib. Kui suur osa praegu lastega kokku puutuvatest menetlejatest ja kohtunikest on vastavad koolitused läbinud? Kuidas tagatakse lastevastaste seksuaalkuritegude kvaliteetne ja lapsesõbralik menetlemine tingimustes, kus finants- ja inimressursid on piiratud ning koolitused on vabatahtlikud?

Kõigi politseiuurijate, prokuröride ja kohtunike kohta ei peeta ühtset registrit, mis võimaldaks esitada võrreldava protsendi trauma- ja lapsesõbraliku menetluse koolituse läbinud spetsialistidest. Asutuste koolitussüsteemid, sihtrühmad ja koolituste sisu on erinevad ning üks inimene võib olla läbinud mitu eri koolitust. Politsei- ja Piirivalveametis tegutsevad kõigis neljas prefektuuris laste vastu toime pandud seksuaalkuritegude uurimisele spetsialiseerunud üksused. Nendes töötavatel menetlejatel peab olema vastav ettevalmistus ning kõik nende üksuste uurijad läbivad alaealise ülekuulamist käsitleva koolituse. Spetsialiseerunud üksused teevad koostööd lastemajade ja teiste valdkonna asutustega.

Prokuratuuris on tagatud prokuröride spetsialiseerumine alaealiste ja noorte täiskasvanute kriminaalasjadele ning vastav erikoolitus. Alaealisega seotud menetlustoimingud tuleb korraldada tema east ja arengutasemest lähtudes, anda lapsele võimalus olla ära kuulatud ja informeeritud, vältida võimaluse korral korduvaid ülekuulamisi ning kaasata vajaduse korral teisi spetsialiste. Kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele on korraldatud alaealiste küsitlemise praktilisi koolitusi. Kohtunikele on pakutud ka suure trauma kogemusega noorte ja alaealiste küsitlemise koolitust. Lisaks on spetsialistid osalenud õiguspsühholoogia õppes ja valdkondadeülestes koolitusprogrammides.

[5] Karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus 1071 SE

Kahtlemata on oluline, et laste vastu toime pandud seksuaalkuritegusid menetleksid võimalikult suures ulatuses spetsialiseerunud ning lapse arengu, trauma mõju ja lapsesõbraliku küsitlemise alase ettevalmistusega spetsialistid. Selleks tuleb lisaks täienduskoolitustele käsitleda neid teemasid politseinike, prokuröride ja kohtunike põhi- ja ametialases väljaõppes ning tagada asutustes juhendamine ja praktika regulaarne analüüs.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Andra Reinomägi 5484 0744
Andra.Reinomagi@justdigi.ee